

*DE LOKALE GESCHIEDENIS
VAN DE GEMEENTEN RHEDEN EN ROZENDAAL*

*Jaargang 60
Nummer 182
Maart 2014*

*AMBT
&
HEERLIJK
HEID*

Quarantine Stal

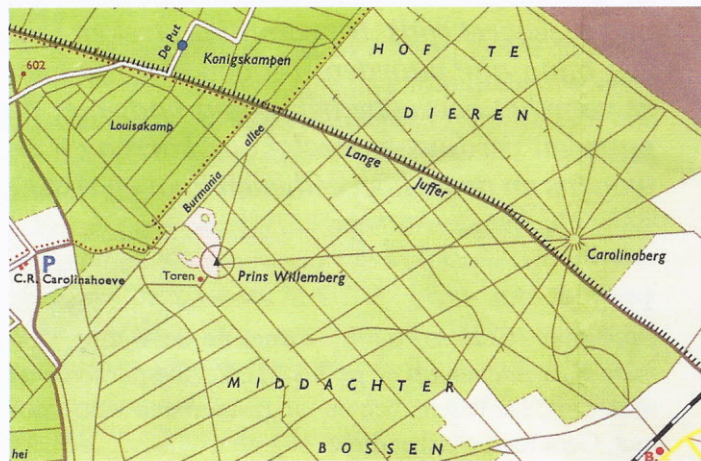
Model-Boerderij „Het Huis ter Aa“

DE TOREN BIJ DE PRINS WILLEMBERG

Jos Leeman

Op een wandelkaart van het Nationaal Park Veluwezoom, begin 60e jaren, staat bij de Prins Willemborg een toren aangegeven.

Uitsnede wandelkaart Nationaal Park Veluwezoom, ±1960

Wist u dat er een toren gestaan heeft aan de voet van de Prins Willemborg? Deze was 26,84 meter hoog, werd gebouwd in 1952/1953 en afgebroken in 1967.

Wat was het voor een toren en waardoor heeft deze toren er maar 14 jaar gestaan?

De toren maakte deel uit van een net van uitkijkposten, dat in de 50e jaren in Nederland is opgezet om in tijden van oorlog, of dreigende oorlog, vijandige vliegtuigen te signaleren. De uitkijkposten waren vooral bedoeld om laagvliegende toestellen (die 'onder de radar' vlogen) waar te nemen. In 1955 bestond het net uit 276 observatieposten, verspreid over heel Nederland. De posten werden waar mogelijk opgericht op bestaande hoge ge-

Toren bovenaanzicht

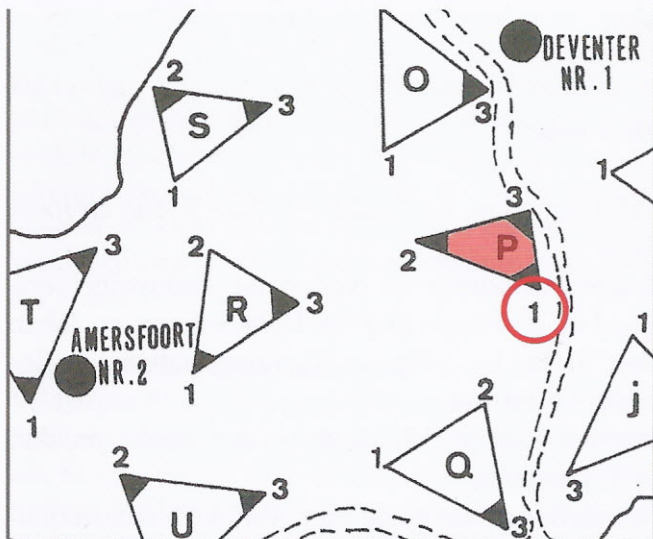
bouwen, zoals watertorens, fabrieken en bunkers. Waar geen bestaand hoog gebouw beschikbaar was (de helft van de locaties), werden speciaal ontworpen torens gebouwd, de 'raatbouwtorens', gemaakt van geprefabriceerde betonelementen. Van circa 130 in opdracht van het Ministerie van Oorlog gebouwde 'raatbouwtorens' waren er in 2013 nog slechts 16 over.

Het voormalige Korps Luchtwachtdienst (K.L.D.) was verantwoordelijk voor de vliegtuigsignalering en zorgde per regio voor de vrijwilligers om de torens te bemannen.

Na het opheffen van de K.L.D. in Zuid- en Midden-Nederland, in 1964, verloor de toren bij de Prins Willemborg zijn functie en werd in 1967 afgebroken. In 1968 volgde de definitieve opheffing van het hele Korps in Nederland. Veel torens werden daarna afgebroken.

De toren bij de Prins Willemborg was een onderdeel van een kring (een driehoek) van drie 'luchtwachttorens',

die bestond uit 2P1 (Dieren), 2P2 (Beekbergen) en 2P3 (Eerbeek). Deze kring behoorde tot de 2e Luchtwachtgroep, die rapporteerde aan het Luchtwachtcentrum in Amersfoort. Postcommandant en sleutelhouder van de toren 2P1 (Dieren) was rond 1955 de heer M. de Vries, wonend in Dieren.

Uitsnede 'kringenkaart' met kring Dieren

De raatbouwtorens in Beekbergen en Eerbeek waren van het type 12.78 en ruim 14 meter hoog. De toren bij de Prins Willeberg was een van de hogere torentypes, type 25.32, en had, zoals reeds vermeld, een totale hoogte van 26,84 meter.

Bovenin de toren was een openlucht-observatieplatform dat ongeveer 3 bij 3 meter mat. In het midden van dit platform stond het 'luchtwachtapparaat' opgesteld. Dit bestond uit een ronde tafel waarop een kaart van de omgeving werd geplaatst, met de positie van de toren in het middelpunt. Op dit punt stond een statief met aanwijsnaald en vizier, waarop een losse kijker voor de waarneming werd vastgemaakt.

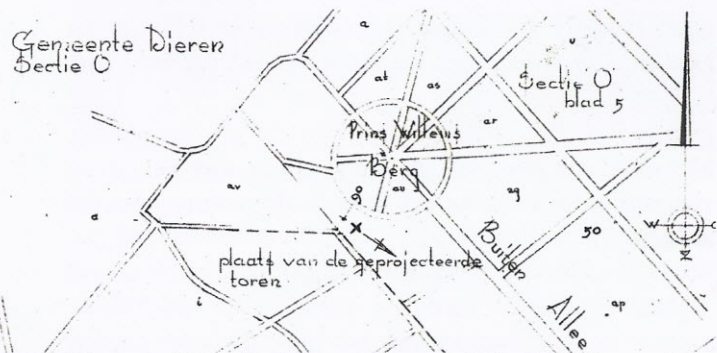
De plek waar de toren stond heeft een hoogte van 72 m. boven N.A.P., de luchtwachters keken uit op een hoogte van 99 meter boven N.A.P.

Luchtwachters aan het werk met het luchtwachtapparaat

De grond waarop de toren stond werd destijds verhuurd voor 45 gulden per jaar door William graaf van Aldenburg Bentinck, heer van Middachten. Graaf Bentinck van kasteel Middachten had de Prins Willeberg en omringende gronden aangekocht in 1911.

Bij het huurcontract uit 1952 is een bijlage gevoegd met een plattegrond waarop de positie van de toren is aangegeven. Te zien is dat de Prins Willeberg centraal staat, verbonden met 7 laantjes aan een ring die weer in verbinding staat met een aantal 'vorstelijke' lanen zoals de Buitenallee, de Burmania allee en de allee naar de Carolinaberg.

Uitsnede 'Situatie bouwterrein van de luchtwachtpost Dieren', 1952

In 2013 is dit patroon nog wel herkenbaar maar niet alle lanen lijken meer aanwezig.

De luchtwachttoeren is in 1969 afgebroken en de plaats waar hij gestaan heeft is aan het oog onttrokken.

Situatie bij Prins Willelberg in 2013, op deze 'open' plek stond de toren.

Bestaan er nog andere foto's of wetenswaardigheden over deze toren? Wij zouden het graag zien en plaatsen op de website www.diereninbeeld.nl. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met info@diereninbeeld.nl.

Met dank aan mw. Sandra van Lochem voor het geven van veel informatie en het kritisch doornemen van dit artikel.

PS 1

De vliegtuigsignalering d.m.v. de luchtwachttoeren van het Korps Luchtwachtdienst wordt treffend weergegeven in de voorlichtingsfilm "Kijken, Luisteren, Doorgeven" (1955) van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH_20110803_kijken_luisteren_doorgeven).

Bronnen:

Informatie van Jan Dikker, Willem Kleijn en Joost Grol

Luchtwachttoeren in Nederland, Industrieel erfgoed uit de Koude Oorlog, Hans Sakkers en Johan den Hollander. Uitgave: Stichting Natuur- en Recreatie informatie, 1989

Archief Kasteel Middachten, met dank aan dhr. A.T. Fennema

Wandelkaart Nationaal Park Veluwe Natuurmonumenten, 60e jaren.

Foto's van de toren bij de Prins Willelberg, van Jan Dikker

Foto van de luchtwachters aan het werk met het luchtwachtapparaat. bron J. den Hollander

Foto situatie bij de Pr. Willelberg in 2013, van mw. S. van Lochem

Jos Leeman, 2013